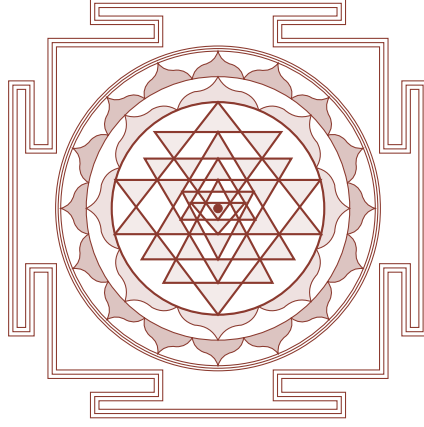

हिरण्यगर्भसूक्त

Hiraṇyagarbha Sūkta

Rezitationstext, Umschrift, Übersetzung und Wort-für-Wort-Analyse

Herausgegeben von Yogi Narasimha

yoginarasimha.site

15. September 2026

Inhaltsverzeichnis

1 Rezitationstext	1
2 Umschrift (IAST)	3
3 Studienteil	5
4 Quellenverzeichnis	9
4.1 Fundstellen der einzelnen Verse	9

1 Rezitationstext

1

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् । स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

2

य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः । यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

3

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद् राजा जगतो बभूव । य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

4

यस्येमे हिमवन्तो महित्वा यस्य समुद्रं रसया सहाहुः । यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

5

येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृळ्हा येन स्वः स्तभितं येन नाकः । यो अन्तरिक्षे रजसो
विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

6

यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने । यत्राधि सूर उदितो विभाति
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

7

आपो ह यद् बृहतीर्विश्वमायन् गर्भं दधाना जनयन्तीरग्निम् । ततो देवानां
समवर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

8

यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद् दक्षं दधाना जनयन्तीर्यज्ञम् । यो देवेष्वधि देव एक
आसीत् कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

9

मा नो हिंसीज्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवं सत्यधर्मा जजान । यश्चापश्चन्द्रा
बृहतीर्जजान कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

10

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु
वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥

2 Umschrift (IAST)

1

*hiraṇyagarbhaḥ samavartatāgre bhūtasya jātaḥ patireka āsīt | sa dādhāra pṛthivīm
dyāmutemāṃ kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

2

*ya ātmadā baladā yasya viśva upāsate praśiṣaṃ yasya devāḥ | yasya chāyāmṛtaṃ
yasya mṛtyuḥ kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

3

*yaḥ prāṇato nimiṣato mahitvaika id rājā jagato babhūva | ya īśe asya
dvipadaścatuspadaḥ kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

4

*yasyeme himavanto mahitvā yasya samudraṃ rasayā sahāhuḥ | yasyemāḥ pradiśo
yasya bāhū kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

5

*yena dyaaurugrā pṛthivī ca dṛḷhā yena svaḥ stabhitaṃ yena nākaḥ | yo antarikṣe
rajaso vimānaḥ kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

6

*yaṃ krandasī avasā tastabhāne abhyaikṣetāṃ manasā rejamāne | yatrādhi sūra
udito vibhāti kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

7

*āpo ha yad bṛhatīrviśvamāyan garbhaṃ dadhānā janayantīragnim | tato devānāṃ
samavartatāsurekaḥ kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

8

*yaścīdāpo mahinā paryapaśyad dakṣaṃ dadhānā janayantīryajñam | yo deveṣvadhi
deva eka āsīt kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

9

*mā no hiṃsījjanitā yaḥ pṛthivyā yo vā divaṃ satyadharmā jajāna | yaścāpaścandrā
bṛhatīrjajāna kasmai devāya haviṣā vidhema ||*

10

*prajāpate na tvadetānyanyo viśvā jātāni pari tā babhūva । yatkāmāste
juhumastanno astu vyaṃ syāma patayo rayīṇām ॥*

3 Studienteil

1

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् । स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

hiraṇyagarbhaḥ samavartatāgre bhūtasya jātaḥ patireka āsīt । sa dādāhāra pr̥thivīm dyāmutemām kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Im Anfang wurde er zum goldnen Keim. Geboren ward er der alleinige Herr der Schöpfung. Er festigte die Erde und diesen Himmel. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Hiraṇyagarbhaḥ (m. 1/1): der goldene Keim; wörtl. hiraṇya (Gold) + garbha (Keim, Embryo). **Samavartata** (lañ III/1): er entstand (Imperfekt von sam-√vrt, Ātmanepada). **Agre** (n. 7/1): am Anfang. **Bhūtasya** (n. 6/1): des Gewordenen, der Schöpfung. **Jātaḥ** (m. 1/1): geboren (PPP von √jan). **Patir** (m. 1/1): der Herr. **Eka** (m. 1/1): der alleinige, einzige. **Āsīt** (lañ III/1): er war. **Sa** (m. 1/1): er. **Dādāhāra** (liṭ III/1): er festigte, hielt (Perfekt von √dhr). **Pr̥thivīm** (f. 2/1): die Erde. **Dyām** (f. 2/1): den Himmel. **Uta** (avy.): und. **Imām** (f. 2/1): diesen. **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliñ I/3): wir wollen dienen, huldigen (Optativ von √vidh).

2

य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः । यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

ya ātmadā baladā yasya viśva upāsate praśiṣaṃ yasya devāḥ । yasya chāyāmṛtaṃ yasya mṛtyuḥ kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Der Leben und Kraft gibt, des Weisung alle, des Weisung die Götter harren, des Schattenbild Unsterblichkeit und Tod sind. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Ya (m. 1/1): der, welcher. **Ātmadā** (m. 1/1): Lebensodem (ātman) gebend (da). **Baladā** (m. 1/1): Kraft (bala) gebend (da). **Yasya** (m. 6/1): dessen. **Viśva** (m. 1/3): alle. **Upāsate** (laṭ III/3): sie warten auf, verehren (upa-√ās). **Praśiṣaṃ** (f. 2/1): die Weisung, das Gebot. **Yasya** (m. 6/1): dessen. **Devāḥ** (m. 1/3): die Götter. **Yasya** (m. 6/1): dessen. **Chāyā** (f. 1/1): Schatten, Abbild. **Amṛtaṃ** (n. 1/1): Unsterblichkeit. **Yasya** (m. 6/1): dessen. **Mṛtyuḥ** (m. 1/1): der Tod. **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliñ I/3): wir wollen dienen, huldigen.

3

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद् राजा जगतो बभूव । य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

yaḥ prāṇato nimiṣato mahitvaika id rājā jagato babhūva । ya īśe asya dvipadaścatuspadaḥ kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Der dessen Macht der alleinige König über alles, was atmet und schlummert, über die Kreatur geworden ist, der über diese Zweifüßler und Vierfüßler gebeut. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Yaḥ (m. 1/1): der, welcher. **Prāṇato** (n. 6/1): des Atmenden (Partizip, kollektiv). **Nimiṣato** (n. 6/1): des Blinzelnden, Augenschliessenden (Partizip, kollektiv). **Mahitvā** (n. 3/1): durch (seine) Grösse. **Eka** (m. 1/1): allein, einzig. **Id** (avy.): eben, gerade (Partikel). **Rājā** (m. 1/1): König. **Jagato** (n. 6/1): der (beweglichen) Welt, alles Lebenden. **Babhūva** (liṭ III/1): er wurde (Perfekt von √bhū). **Ya** (m. 1/1): der, welcher. **Īśe** (laṭ III/1): er gebietet, herrscht (√īś, Ātmanepada). **Asya** (n. 6/1): über dieses (Genitiv bei īś). **Dvipadaś** (m. 6/1): des Zweifüßigen. **Catuspadaḥ** (m. 6/1): des Vierfüßigen. **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliñ I/3): wir wollen dienen, huldigen.

4

यस्येमे हिमवन्तो महित्वा यस्य समुद्रं रसया सहाहुः । यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

yasyeme himavanto mahitvā yasya samudraṃ rasayā sahāhuḥ । yasyemāḥ pradiśo ya-sya bāhū kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Durch dessen Macht jene Schneeberge sind, durch dessen Macht, wie sie sagen, der Ozean samt der Rasa ist, durch dessen Macht diese Himmelsgegenden dessen beide Arme sie sind. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Yasya (m. 6/1): dessen, durch dessen. **Ime** (m. 1/3): diese. **Himavanto** (m. 1/3): die Schneeberge. **Mahitvā** (n. 3/1): durch (seine) Grösse (sind). **Yasya** (m. 6/1): dessen. **Samudraṃ** (m. 2/1): den Ozean. **Rasayā** (f. 3/1): mit der Rasā (dem Weltstrom). **Saha** (avy.): zusammen mit. **Āhuḥ** (liṭ III/3): sie sagen, nennen (Perfekt von √ah). **Yasya** (m. 6/1): dessen. **Imāḥ** (f. 1/3): diese. **Pradiśo** (f. 1/3): die Himmelsrichtungen. **Yasya** (m. 6/1): dessen. **Bāhū** (m. 1/2): die beiden Arme. **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliṅ I/3): wir wollen dienen, huldigen.

5

येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृळ्हा येन स्वः स्तभितं येन नाकः । यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

yena dyaaurugrā pṛthivī ca dṛlḥā yena svaḥ stabhitam yena nākaḥ । yo antarikṣe rajaso vimānaḥ kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Durch den der gewaltige Himmel und die Erde gefestigt ist, durch den die Sonne gestützt wird und das Firmament, der in der Luft den Raum durchdringt. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Yena (m. 3/1): durch den. **Dyaaur** (f. 1/1): der Himmel. **Ugrā** (f. 1/1): gewaltig. **Pṛthivī** (f. 1/1): die Erde. **Ca** (avy.): und. **Dṛlḥā** (f. 1/1): gefestigt (PPP von √dṛh). **Yena** (m. 3/1): durch den. **Svaḥ** (n. 1/1): das Sonnenlicht, der Lichthimmel. **Stabhitam** (n. 1/1): gestützt (PPP von √stambh). **Yena** (m. 3/1): durch den. **Nākaḥ** (m. 1/1): das Firmament, Himmels-gewölbe. **Yo** (m. 1/1): der, welcher. **Antarikṣe** (n. 7/1): im Luftraum. **Rajaso** (n. 6/1): des Dunstraums. **Vimānaḥ** (m. 1/1): der Ausmesser, Durchmesser. **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliṅ I/3): wir wollen dienen, huldigen.

6

यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने । यत्राधि सूर उदितो विभाति कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

yaṃ krandasī avasā tastabhāne abhyaikṣetām manasā rejamāne । yatrādhi sūra udito vibhāti kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Auf den die beiden Heerhaufen, die durch seinen Beistand eine Stütze bekamen, im Geiste bebed hinblickten, auf den gestützt die aufgegangene Sonne ihr Licht ausstrahlt. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Yaṃ (m. 2/1): auf den. **Krandasī** (n. 1/2): die beiden Heerlager (Himmel und Erde). **Avasā** (n. 3/1): durch (seinen) Bei-stand. **Tastabhāne** (n. 1/2): gestützt (Partizip Perfekt Ātmanepada, Dual). **Abhyaikṣetām** (laṅ III/2): sie beide blickten hin (Imperfekt Dual von abhi-√īkṣ). **Manasā** (n. 3/1): im Geiste. **Rejamāne** (n. 1/2): bebed (Partizip Präsens Ātmanepada, Dual). **Yatra** (avy.): wo. **Adhi** (avy.): darauf, über. **Sūra** (m. 1/1): die Sonne. **Udito** (m. 1/1): aufgegangen (PPP von ud-√i). **Vibhāti** (laṅ III/1): sie strahlt (vi-√bhā). **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliṅ I/3): wir wollen dienen, huldigen.

7

आपो ह यद् बृहतीर्विश्वमायन् गर्भं दधाना जनयन्तीरग्निम् । ततो देवानां समवर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

āpo ha yad bṛhatīrviśvamāyan garbhaṃ dadhānā janayantīragnim । tato devānāṃ samavartatāsurekaḥ kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Als da die hohen Gewässer kamen, das All als Keim empfangend, den Agni erzeugend, da entstand er daraus, der alleinige Lebensgeist der Götter. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Āpo (f. 1/3): die Gewässer. **Ha** (avy.): fürwahr. **Yad** (avy.): als. **Bṛhatīr** (f. 1/3): die hohen, mächtigen. **Viśvam** (n. 2/1): das All. **Āyan** (lañ III/3): sie kamen (Imperfekt von √i). **Garbhaṃ** (m. 2/1): als Keim. **Dadhānā** (f. 1/3): empfangend, tragend (Partizip Präsens Ātmanepada). **Janayantīr** (f. 1/3): erzeugend (Partizip Präsens, Kausativ). **Agnim** (m. 2/1): den Agni, das Feuer. **Tato** (avy.): daraus. **Devānāṃ** (m. 6/3): der Götter. **Samavartata** (lañ III/1): er entstand. **Asur** (m. 1/1): Lebenshauch, Lebensgeist. **Ekaḥ** (m. 1/1): der eine, alleinige. **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliñ I/3): wir wollen dienen, huldigen.

8

यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद् दक्षं दधाना जनयन्तीर्यज्ञम् । यो देवेष्वधि देव एक आसीत् कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

yaścidāpo mahinā paryapaśyad dakṣaṃ dadhānā janayantīryajñam । yo deveṣvādhi deva eka āsīt kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Der in seiner Größe sogar die Gewässer überschaute, die den Dakṣa empfangen und das Opfer erzeugten, welcher der alleinige Gott über den Göttern war. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Yaś (m. 1/1): der, welcher. **Cid** (avy.): sogar, auch. **Āpo** (f. 2/3): die Gewässer. **Mahinā** (m. 3/1): durch (seine) Größe. **Paryapaśyad** (lañ III/1): er überschaute (Imperfekt von pari-√paś). **Dakṣaṃ** (m. 2/1): Dakṣa, die schöpferische Kraft. **Dadhānā** (f. 2/3): empfangend, tragend. **Janayantīr** (f. 2/3): erzeugend (Kausativ). **Yajñam** (m. 2/1): das Opfer. **Yo** (m. 1/1): der, welcher. **Deveṣv** (m. 7/3): unter den Göttern. **Adhi** (avy.): über. **Deva** (m. 1/1): Gott. **Eka** (m. 1/1): der einzige. **Āsīt** (lañ III/1): er war. **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliñ I/3): wir wollen dienen, huldigen.

9

मा नो हिंसीज्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवं सत्यधर्मा जजान । यश्चापश्चन्द्रा बृहतीर्जजान कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

mā no hiṃsījjanitā yaḥ pṛthivyā yo vā divaṃ satyadharmā jajāna । yaścāpaścandrā bṛhatīrjajāna kasmai devāya haviṣā vidhema ॥

Nicht möge er uns schädigen, der der Schöpfer der Erde ist, oder der den Himmel erschaffen hat mit gültigen Gesetzen, und der die schimmernden hohen Gewässer erschaffen hat. - Wer ist der Gott, dem wir mit Opfer dienen sollen?

Mā (avy.): nicht (Prohibitivpartikel). **No** (2/3): uns. **Hiṃsīj** (luñ III/1): er möge schädigen (Aorist-Injunktiv von √hiṃs, mit mā). **Janitā** (m. 1/1): der Erzeuger, Schöpfer. **Yaḥ** (m. 1/1): der, welcher. **Pṛthivyā** (f. 6/1): der Erde. **Yo** (m. 1/1): der, welcher. **Vā** (avy.): oder. **Divam** (m. 2/1): den Himmel. **Satyadharmā** (m. 1/1): dessen Gesetze (dharma) wahr, gültig (satya) sind. **Jajāna** (liṭ III/1): er erschuf, erzeugte (Perfekt von √jan). **Yaś** (m. 1/1): der, welcher. **Ca** (avy.): und. **Āpaś** (f. 2/3): die Gewässer. **Candrā** (f. 2/3): schimmernd, glänzend. **Bṛhatīr** (f. 2/3): die hohen. **Jajāna** (liṭ III/1): er erschuf. **Kasmai** (m. 4/1): welchem?. **Devāya** (m. 4/1): Gott. **Haviṣā** (n. 3/1): mit Opfergabe. **Vidhema** (vidhiliñ I/3): wir wollen dienen, huldigen.

10

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥

prajāpate na tvadetānyanyo viśvā jātāni pari tā babhūva । yatkāmāste juhumastanno
astu vayaṃ syāma patayo rayīṇām ॥

Prajāpati, kein anderer als du umspannt schützend alle diese Geschöpfe. Mit welchem Wunsche wir dir opfern, der werde uns zuteil! Wir möchten Gebieter von Reichtümern sein!

Prajāpate (m. 8/1): o Prajāpati (Herr der Geschöpfe). **Na** (avy.): nicht. **Tvad** (5/1): als du (Ablativ des Vergleichs). **Etāni** (n. 2/3): diese. **Anyo** (m. 1/1): ein anderer. **Viśvā** (n. 2/3): alle. **Jātāni** (n. 2/3): Geschöpfe, Geborenen. **Pari** (avy.): ringsum (Präverb zu babhūva, getrennt: umfassen). **Tā** (n. 2/3): jene. **Babhūva** (liṭ III/1): er hat umfasst (pari-√bhū, Perfekt). **Yatkāmās** (m. 1/3): welchen Wunsch (kāma) hegend. **Te** (4/1): dir. **Juhumas** (laṭ I/3): wir opfern (√hu). **Tan** (n. 1/1): das. **No** (4/3): uns. **Astu** (loṭ III/1): es sei, werde zuteil. **Vayaṃ** (1/3): wir. **Syāma** (vidhiliṅ I/3): wir möchten sein (Optativ von √as). **Patayo** (m. 1/3): Herren. **Rayīṇām** (m. 6/3): der Reichtümer.

4 Quellenverzeichnis

4.1 Fundstellen der einzelnen Verse

Vers 1 Ṛgveda 10.121.1

Vers 2 Ṛgveda 10.121.2

Vers 3 Ṛgveda 10.121.3

Vers 4 Ṛgveda 10.121.4

Vers 5 Ṛgveda 10.121.5

Vers 6 Ṛgveda 10.121.6

Vers 7 Ṛgveda 10.121.7

Vers 8 Ṛgveda 10.121.8

Vers 9 Ṛgveda 10.121.9

Vers 10 Ṛgveda 10.121.10